

Фінансова
грамотність

8
клас

Blank writing area with three horizontal lines.

ПРИКЛАДНІ ФІНАНСИ

Робочий зошит
для учня

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ»

ПРИКЛАДНІ ФІНАНСИ

8 клас

Робочий зошит учня

*Схвалено для використання
в загальноосвітніх навчальних закладах*

Київ
ДВНЗ «Університет банківської справи»
2016

УДК 336:373.5(072)
ББК 65.261:74
П75

Видання підготовлено
за підтримки Програми розвитку фінансового сектору (USAID/FINREP-II)

ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ (USAID/FINREP-II)

*Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах
комісією з педагогіки та методики початкового навчання
Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України
(лист ПТЗО від 18.06.2015 № 14.1/12-Г-484)*

Авторський колектив

Н. В. Ткаченко, А. І. Довгань, О. В. Часнікова,
О. Б. Рябова, З. Я. Лапішко, Н. І. Забуга

Рецензенти:

В. І. Кириленко – доктор економічних наук, професор,
професор кафедри політичної економіки факультетів управління
і управління персоналом та маркетингу
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»;

О. О. Другов – доктор економічних наук, професор,
проректор з виховної роботи та міжнародного співробітництва
Державного вищого навчального закладу «Університет банківської справи»;

Р. А. Слав'юк – доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри банківської справи Львівського навчально-наукового інституту
Державного вищого навчального закладу «Університет банківської справи»;

І. М. Вітенко – кандидат географічних наук,
доцент кафедри методики викладання навчальних предметів і освітнього менеджменту
Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти

П75 Прикладні фінанси. 8 клас : робочий зошит учня / авт. кол.
; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. – К. : ДВНЗ
«Університет банківської справи», 2016. – 67 с.

ISBN 978-966-484-262-1

Робочий зошит учня укладено відповідно до навчальної програми курсу за вибором
для учнів 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів, рекомендованої Міністерством
освіти і науки України.

Навчальне видання містить практичні матеріали для проведення уроків. Перед-
бачено проведення практичних робіт, навчальних ігор, виконання проектних завдань,
ситуаційних вправ тощо. Це дозволить учням не тільки запам'ятати вивчений матеріал,
а й стати активними учасниками навчання; сформувати в них навички, потрібні для
забезпечення власного економічного добробуту і добробуту своєї родини.

Робочий зошит має допомогти учню та вчителю в налагодженні ефективної взаємодії
на всіх етапах навчально-виховного процесу.

УДК 336:373.5(072)

ББК 65.261:74

ISBN 978-966-484-262-1

© Н. В. Ткаченко, А. І. Довгань, О. В. Часнікова,
О. Б. Рябова, З. Я. Лапішко, Н. І. Забуга, 2016
© ДВНЗ «Університет банківської справи», 2016

ЗМІСТ

<i>Шановний восьмикласнику!</i>	4
Тема 1. СУТЬ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ»	5
Тема 2. РОЛЬ ФІНАНСІВ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ	9
<i>Практична робота 1. Вибір першочергових фінансових цілей</i>	12

Розділ I. ФІНАНСОВА АРИФМЕТИКА

Тема 3. РОБИМО РАЦІОНАЛЬНІ ПОКУПКИ	16
Тема 4. ПЛАНУЄМО ВЛАСНИЙ БЮДЖЕТ	23
Тема 5. ПРИЧИНИ І РОЛЬ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ФІНАНСОВОМУ ЖИТТІ ЛЮДИНИ	28
Тема 6. МОЖЛИВОСТІ ВИБОРУ ВИДУ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ	35
<i>Проект «Більше навчаєшся – більше заробляєш»</i>	40

Розділ II. Я – КЛІЄНТ БАНКУ

Тема 7. ЯК ПРАЦЮЄ СУЧАСНИЙ БАНК	44
Тема 8. ІЗ СКАРБНИЧКИ – НА БАНКІВСЬКУ КАРТКУ	48
<i>Практична робота 2. Обираємо вигідний варіант банківського вкладу</i>	52
Тема 9. КРЕДИТИ. КРЕДИТНА ІСТОРІЯ ТА ЇЇ ФОРМУВАННЯ	54
<i>Практична робота 3. Вибір найкращого варіанта придбання комп'ютера у кредит</i>	58

Розділ III. ШЛЯХИ ДОСЯГНЕННЯ ФІНАНСОВОГО УСПІХУ

Тема 10. ПІДПРИЄМНИЦТВО – ВІДПОВІДАЛЬНА ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ	60
Тема 11. ІНВЕСТОР. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ	63
<i>Практична робота 4. Установлення власних фінансових цілей</i>	66

Шановний восьмикласнику!

Фінанси відіграють важливу роль в економічному житті людства та окремої людини. Саме розвиток фінансових відносин дозволив досягти високих показників соціально-економічного життя людей у багатьох країнах світу. Разом з тим життя доводить, що недостатня обізнаність людей у сфері фінансів гальмує розвиток суспільних відносин, перешкоджає економічному зростанню країни.

Робочий зошит допоможе тобі вивчити навчальний курс «Прикладні фінанси», а отже, підвищити рівень власної економічної грамотності. Ти ознайомишся з практикою фінансової діяльності задля підвищення рівня особистого добробуту і добробуту своєї родини. Ці навчальні матеріали допоможуть тобі для орієнтації та соціальної адаптації до змін у житті сучасного суспільства, а також для власної професійної орієнтації; вироблення практичних навичок прийняття відповідальних фінансових та економічних рішень як в особистому, так і в суспільному житті.

У майбутньому користування сучасними фінансовими інструментами дозволить тобі планувати своє життя наперед, заздалегідь розставити пріоритети і цілі, отже, підвищити рівень власної фінансової культури.

Старайся, і ти неодмінно досягнеш успіху!

З повагою автори

Тема 1. СУТЬ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ»

Ключові питання

1. Потреба фінансової грамотності населення.
2. Зарубіжний досвід забезпечення фінансової грамотності.
3. Як добробут людини залежить від її фінансової поведінки.

Цілі уроку:

- *дізнатись, від чого залежить добробут людини;*
- *обговорити шляхи досягнення добробуту;*
- *визначити, що передбачає раціональна фінансова поведінка.*

Основні поняття

Фінансова грамотність – здатність ефективно планувати і використовувати бюджет, приймати рішення у сфері особистих фінансів, орієнтуватися в послугах і продуктах, які пропонують фінансові інститути, розпізнавати загрози і знижувати ризики шахрайства з боку недобросовісних учасників ринку. Фінансова грамотність включає три взаємопов’язані елементи: установки, знання і навички.

Фінансова освіта – процес, у результаті якого люди поліпшують свої знання про фінансові продукти за рахунок інформації, виробляють навички і зміцнюють довіру, щоб розуміти (фінансові) ризики і мати можливість робити усвідомлений вибір, а також уміти робити інші ефективні дії, щоб поліпшувати свій фінансовий добробут і забезпечити захист своїх інтересів.

Фінансова поведінка – дії населення на фінансовому ринку щодо перерозподілу та інвестування грошових ресурсів.

Добробут – здатність окремих осіб, груп чи нації забезпечувати захист, їжу та інші матеріальні блага, щоб надати людям можливість добре жити.

Актуалізація знань, мотивація

- Згадайте, що таке фінанси. Чи доводилось вам робити фінансові операції?
- Які установи допомагають людині в управлінні власними фінансами?
- Наведіть приклади із власного життя.

Навчання

Завдання 1. Перевірте свої фінансові знання.

1. **Ваші гроші лежать на вкладі зі ставкою 7% річних, а щорічна інфляція становить 8%. Через рік, знявши гроші з рахунку, ви зможете купити товарів та (або) послуг:**
 - а) менше, ніж могли б купити на ці гроші сьогодні;
 - б) стільки ж;
 - в) більше.
2. **Припустимо, ви маєте банківський вклад у розмірі 100 доларів під 7% річних. Скільки грошей буде на рахунку через п'ять років?**
 - а) менше ніж 107 доларів;
 - б) більше ніж 107 доларів;
 - в) 107 доларів.
3. **Для чого потрібен власний резервний грошовий фонд?**
 - а) він служить «подушкою безпеки» і допомагає пережити складні фінансові ситуації;
 - б) щоб використовувати ці гроші на поїздку у відпустку;
 - в) він зовсім не потрібен.
4. **Розмістіть у порядку зростання можливої комісії за оплату банківських послуг:**
 - а) ___ оплата у відділенні банку (в касі);
 - б) ___ оплата в банкоматі або за допомогою банківського терміналу оплати;
 - в) ___ оплата в особистому кабінеті інтернет-банку.
5. **Що треба зробити перед отриманням кредиту?**
 - а) вивчити типовий кредитний договір, звертаючи уваги на умови кредиту (особливо дрібним шрифтом);
 - б) попередньо розрахувати свої фінансові можливості з погашення кредиту;
 - в) порівняти умови про кредити в кількох банках;
 - г) усе перераховане.
6. **Вкажіть неправильне твердження:**
 - а) відсотки за кредитами вищі, ніж за вкладами;
 - б) кредит краще брати в тій валюті, в якій отримуєте зарплату;
 - в) для деяких кредитів передбачений безпроцентний період.

Завдання 2. Наведіть приклади фінансових операцій, які можеш зробити ти або твоя родина за допомогою наведених фінансових установ. Заповни таблицю.

Установа	Фінансова операція
	
	
	
	

Завдання 3. Питання для обговорення в класі. «Чи є у тебе план, як ти збираєшся стати багатим? Якщо відповідь «ні», значить ти зараз реалізуєш «план бідності».

Завдання 4. Визначте, який із варіантів фінансової поведінки можна вважати грамотною. Дайте відповідь «так», «ні», «визначити неможливо».

Варіант 1. Андрію дуже сподобався скутер, який подарували його товаришеві на день народження. Він, скориставшись кредитною картою мами без її дозволу, придбав собі такий самий.

Варіант 2. Марійка хотіла зробити гарний подарунок сестричці і протягом усього року заощаджувала гроші на його купівлю.

Варіант 3. Антон мріє бути «великим бізнесменом» і хоче спробувати свої здібності для гри на електронній біржі. Для цього він попросив у тата 2 000 грн, на що тато погодився і дав йому ці гроші.

Варіант 4. Оксана навчилась робити красиві «ляльки-мотанки», які популярні в інтернет-магазині. Половину зароблених грошей дівчина кладе на депозитний рахунок у банк.

Завдання 5. Як ви розумієте добробут? Визначте, як людина може досягти добробуту.

Усе починається з одного дуже простого питання: «Куди веде вас те, що ви робите кожен день?» Нехай вас не дивує це питання.

Від ваших дій сьогодні залежить ваше майбутнє.

Можливі варіанти відповіді:

Туди – не знаю куди;
 На державну пенсію;
 До забезпеченої старості;
 До забезпеченої молодості;
 До грошей;
 До злиднів...

Яким може бути цей перший крок для вас (восьмикласників)?

- Регулярний запис доходів і витрат;
- Складання бюджету;
- Визначення фінансових цілей і пріоритетів;
- Отримання знань у сфері фінансової грамотності.

Підсумки уроку

На цьому уроці:

- ◀ я дізнався _____
- _____
- _____
- ◀ мені сподобалося _____
- _____
- _____
- ◀ мені це стане в нагоді _____
- _____
- _____

Домашнє завдання

Проведіть бесіду з батьками. Визначте, наскільки вони є фінансово грамотними.

Критерії фінансової грамотності:

- щомісяця ведуть облік витрат і доходів сім'ї;
- живуть відповідно до своїх коштів – без зайвих боргів;
- фінансово планують на перспективу (готовність до непередбачуваних обставин і підготовка до пенсії);
- купують фінансові продукти й послуги на основі вибору;
- орієнтуються в питаннях фінансової сфери.

Тема 2. РОЛЬ ФІНАНСІВ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Ключові питання

1. Життя «по кишені».
2. Гроші як засіб задоволення потреб людини.

Цілі уроку:

- дізнатись, від чого залежить добробут людини;
- обговорити шляхи досягнення добробуту;
- визначити, що передбачає раціональна фінансова поведінка.

Основні поняття

Потреби – необхідність у чомусь, бажання, нестача чогось.

Раціональність – це діяльність, що спрямована на досягнення мети, враховуючи існуючі обмеження та наявні можливості. Саме раціональність діяльності і поєднує мету, обмеження і необхідність вибору.

Купівля товарів і послуг – процес придбання товарів і послуг споживачем.

Ощадливість – розумне управління фінансами.

Актуалізація знань, мотивація

Кожен день ми приймаємо безліч рішень. Більшу частину рішень ми приймаємо легко, наприклад, «у що сьогодні одягнутися?» або «що приготувати на вечерю?». Інші рішення складніші: «Я повинен купити новий чи старий мобільний телефон?»

У міру того, як розвиваються навички прийняття рішень, якість життя людини поліпшується. У результаті правильних рішень ефективніше використовуються час, гроші та інші ресурси.

Цей урок дозволить дізнатися більше про процес прийняття рішень. На початку уроку дано короткий опис процесу прийняття рішень, а також матеріали для обговорення різних зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на прийняття рішень.

Навчання

Завдання 1. Обговоріть прислів'я:

- ◀ «Хочеш щось купити – зазирни в гаманець».
- ◀ «Гроші з неба не падають».
- ◀ «Хто працює – той не бідує».

Завдання 2. Тренінг «Крок до зірок». Самооцінка впливу реклами на прийняття рішень.

Мета: оцінити ступінь впливу комерційної реклами на прийняття рішень.

Безліч товарів і послуг щодня пропонують з екранів телевізорів, вуличної реклами, сторінок газет і журналів. А як реклама впливає на ваші рішення?

Провести в класі умовну лінію.

Учні займають місця уздовж уявної лінії (можна позначити її кольоровою стрічкою).

З одного кінця (біля таблички «Вплив великий» стануть ті, хто завжди приймає рішення під впливом реклами).

З протилежного кінця (біля таблички «Вплив відсутній») – ті, хто на неї взагалі не зважає.

Решта стають ближче до того чи іншого кінця.

Бажаючі (двоє з крайніх позицій і один поміркований) пояснюють, чому саме обрали ту чи іншу позицію.

ЦЕ КОРИСНО!

Як уникнути нерозумних витрат. Перед тим як увійти до магазину, складіть список потрібних товарів і не відступайте від нього. Якщо вам сподобалась якась річ, відкладіть покупку до завтра – буде час подумати. Згадайте, що ця річ є майже в усіх ваших друзів і вам треба придбати вже щось новеньке, аби похвалитися перед ними. Підрахуйте, у скільки вам обходяться на місяць, на перший погляд, «дуже потрібні дрібнички». Чи не варто на ці гроші придбати дійсно потрібну річ?

Завдання 3. «Аукціон товарів» (групова робота).

У вас 200 грн і ви повинні придбати товари на цю суму. Але товари на певну букву (1 команда – «С», 2 команда – «К», 3 команда – «М», 4 команда – «Л»).

Завдання 4. Відома істина «Усе починається з дитинства» та ощадливість і прояв акуратності, організованості, дисциплінованості, поваги до людей і результатів їхньої праці.

У кожній сім'ї є список товарів і послуг. Виберіть те, на що ви витратите свій місячний бюджет.

Список товарів і послуг

Товар чи послуга	Ціна, грн	Ваш вибір
Відвідування боулінгу	75	
Відвідування цирку	25	
Диски з мультфільмами	45	
Платежі та податки	30	

Закінчення таблиці

Товар чи послуга	Ціна, грн	Ваш вибір
Іграшки	40	
Комп'ютер	200	
Книги	20	
Музична (спортивна) школа	30	
Велосипед	200	
Транспорт		
Побутова хімія	20	
Взуття	100	
Одяг	100	
Продукти	50	
Ліки	5	

А як ви думаєте, що повинно стояти на першому місці в цьому списку?

Підсумки уроку

На цьому уроці:

☞ я дізнався _____

☞ мені сподобалося _____

☞ мені це стане в нагоді _____

Домашнє завдання

Уявіть, що на день народження вам подарували 1 000 грн. Складіть план своїх витрат. Складіть список витрат своєї сім'ї за один день.

Практична робота 1

ВИБІР ПЕРШОЧЕРГОВИХ ФІНАНСОВИХ ЦІЛЕЙ

Завдання 1. Уявіть ряд надзвичайних, екстремальних ситуацій: раптово втратили всього майна, грошей. Ваша родина стала дуже бідною.

Визначте, на купівлю яких товарів та послуг були спрямовані ваші зусилля (запишіть 5–10).

Товари _____

Послуги _____

За допомогою вчителя учні розмірковують, що у своєму житті вони за будь-яку ціну хотіли б зберегти, як вони діяли б, що в такій ситуації було б позитивним, які відчуття вони переживали б тощо.

Уявіть, у вашому житті сталися певні сприятливі ситуації, ви стали неймовірно багатими.

Визначте, на купівлю яких товарів та послуг були спрямовані ваші зусилля (запишіть 5–10).

Товари _____

Послуги _____

Учні уявляють, протягом 10 хвилин описують свої плани, дії, переживання в цій ситуації.

Далі учитель пропонує задуматися про те, що їм хочеться змінити у власному житті, чи змінилися їхні цілі після вправи, що стало важливішим, а що втратило свою значущість.

Завдання 2. Зазирніть у своє майбутнє на вами самими обраний відрізок часу (на рік, п'ять років, десять років).

Які власні фінансові цілі ви змогли реалізувати за цей час?

Напишіть 8–10 таких фінансових цілей.

Наприклад:

1. *Викриття прибуткової власної справи (створення власного сайту і заробіток на ньому).*

2. _____.

3. _____.

4. _____.

5. _____.

6. _____.

7. _____.

8. _____.

9. _____.

10. _____.

Поговоріть про те, на що спрямовані ваші фінансові цілі. Визначте, які вкладення приносять вам найбільше моральне задоволення.

Учні складають список цілей на майбутнє та обмірковують його розумність, доцільність. Допомогти їм у цьому повинні такі запитання:

1. Як мені досягти своєї цілі?

2. Що залежить від мене, а що – від інших?

3. Які перешкоди можуть трапитись на шляху?

4. Від чого, можливо, доведеться відмовитись?

5. Що я виграю?

6. Хто, крім мене, може отримати користь від досягнення цієї цілі?

Завдання 3. Робимо подарунки.

На аркуші запишіть або намалюйте подарунки одного-двох-трьох учнів вашого класу, вашого вчителя. Дарувати можна було як товари, так і послуги.

Потім кожному вручають його набір «подарунків». Таким чином учні отримують певну кількість аркушів з назвами подарунків. Потім кожен учасник ранжирує отримані подарунки за значущістю для себе. Результати ранжирування учасників вивішують на дошці. Кожен учень ознайомлюється з ними і оцінює, наскільки вдалим є зроблений ним подарунок. Потім відбувається обговорення результатів вправи.

За допомогою вчителя з'ясовується, чи є в класі учень, який отримав подарунок, який би був його власною фінансовою ціллю.

РЕФЛЕКСІЯ

Учитель пропонує учням стати в коло, заплющити очі, тричі глибоко вдихнути і видихнути. Відтак уявити над собою зоряне небо, підвести голову і роздивитися на ньому яскраву зірку, яка символізує заповітну мрію. Розплющити очі, протягнути руки якнайвище, «зняти» зірку з неба і «сховати» її у своєму серці.

Висновок: «Не відмовляйтеся від своїх мрій, ідіть до них крок за кроком».

Домашня робота

Зробити розрахунок терміну досягнення вашої головної, на цей момент, фінансової цілі.

РОЗДІЛ І

ФІНАНСОВА АРИФМЕТИКА

Тема 3. РОБИМО РАЦІОНАЛЬНІ ПОКУПКИ

Ключові питання

1. Проблема вибору.
2. Отримуємо навички економії.
3. Що вигідніше: купувати чи орендувати?

Цілі уроку:

- *дідзнатись про раціональний вибір споживача;*
- *навчитись зіставляти затрати і вигоди від купівлі товарів та послуг;*
- *отримати навички економії власного бюджету;*
- *оцінити переваги і недоліки оренди.*

Основні поняття

Вибір – процес прийняття рішення щодо купівлі найкращого серед альтернативних варіантів, за якого досягається максимізація корисності споживача.

Альтернативна вартість – це те інше, від чого варто відмовитись, щоб отримати те, на користь чого зробили свій вибір.

Економія – ощадливе витрачання грошей.

Оренда – наймання, тимчасове користування будівлями, земельною ділянкою, обладнанням, виробничими приміщеннями.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗНАНЬ, МОТИВАЦІЯ

Людські бажання завжди перевищують можливості. Між ресурсами і потребами людей існує суперечність: потреби людей різноманітні та постійно зростають, а ресурси – обмежені.

Обмеженість завжди передбачає вибір, оскільки неможливо отримати все одразу. Кожний вибір має свою альтернативну вартість – втрачену можливість використати ресурси якимось інакше. Обмеженість ресурсів ставить суспільство в цілому, кожну окрему людину або колектив людей перед проблемою вибору. Якщо ми не можемо мати все, що бажаємо, то треба вибирати, чого ж ми бажаємо більш за все.

ЦЕ ЗНАТИ КОРИСНО!

5-ступінчаста модель прийняття рішень:

1. Визначте проблему, яку треба розв'язати.
2. Оберіть альтернативи.
3. Визначте критерії, за якими ви оцінюєте ситуацію.
4. Оцініть альтернативні варіанти розв'язання проблеми за означеними критеріями.
5. Прийміть рішення.

Критерії Альтернативи	Відстань від роботи	Відстань від школи, дитячого садка	Ціна	Борг	Перспективи	Сума балів
						
						

Визначте переваги і недоліки іпотеки.

Переваги:

Недоліки:

Підсумки уроку

На цьому уроці:
я дізнався _____

мені сподобалося _____

мені це стане в нагоді _____

Домашнє завдання

Обговоріть із батьками способи заощадження родинного бюджету. Складіть перелік із 10 пунктів невикористаних можливостей щодо заощадження грошей у вашій родині.

Тема 4. ПЛАНУЄМО ВЛАСНИЙ БЮДЖЕТ

Ключові питання

1. Фінансове планування.
2. Робимо заощадження.
3. Власна фінансова безпека.

Цілі уроку:

- знати, що таке «бюджет», «заощадження», «фінансова безпека»;
- навчитися планувати власний бюджет;
- усвідомити роль заощаджень для досягнення особистого добробуту;
- розуміти, як уникнути фінансових загроз.

Основні поняття

Фінансове планування – управління особистими фінансами і досягнення добробуту.

Бюджет – план доходів і витрат сім'ї (або окремої людини) на певний період часу, зазвичай, на один місяць.

Заощадження – економічний процес, пов'язаний із забезпеченням у майбутньому власних потреб домогосподарств.

Фінансова безпека – рівень економічної безпеки, що дозволяє підтримувати звичний рівень витрат за втрати постійного джерела доходів упродовж шести (іноді 12) місяців.

Фінансова загроза – можливість бути ошуканим з боку потенційно недобросовісних учасників фінансових відносин.

Актуалізація знань, мотивація

Чи помічаєте ви чи ні, хочете ви цього чи ні, але з розвитком економіки нашої країни в повсякденне життя все більше і більше входять поняття, пов'язані з грошима і фінансами. Кредит, інвестиції, акції, бюджет – усі ці слова плавно «перетікають» зі світу бізнесу в наш з вами звичайний світ, у наші сім'ї і наші квартири.

Природно, що більшості людей не вистачає знань про фінанси та інструменти поводження з грошима. Однак шукати й отримувати ці знання, хоча б найелементарніші, просто життєво необхідно. Інакше багато з нас ризикують переоцінити свої фінансові сили і сісти в боргову яму.

Сьогодні у процесі гри «Фінансово-аналітичний центр» ми розберемося з питаннями планування власного бюджету.

Навчання

«Фінансово-аналітичний центр» (рольова гра)

П'ять учнів виступають у ролі фінансових консультантів, один – у ролі Козина Олександра.

- ◀ Що таке заощадження?
- ◀ Хто виконує роль власників заощаджень?
- ◀ Від чого залежить рівень схильності до заощаджень?
- ◀ Куди вкласти свої заощадження?
- ◀ Назвіть варіанти збереження коштів.
- ◀ На що з часом витрачаються заощадження?

Одним із перших пунктів фінансових цілей у вас має стати «пенсійне забезпечення». На жаль, про цей момент забувають більшість людей, але він дуже важливий, тому треба серйозно подумати про це вже сьогодні!

Вважається, що достатній рівень пенсійного забезпечення – більше ніж 60% від звичного для вас рівня витрат, а чинна пенсійна система забезпечує не більше ніж 10%. Причому збільшення офіційної заробітної плати на 400 грн призводить до збільшення пенсії на 40 грн.

Є й інші аспекти фінансового захисту людини.

Сім'я Козинів звернулася за консультацією до фінансово-аналітичного центру.

Інформація про родину Козинів.

Я – Козин Олександр, мені 55 років. Працюю виконробом в СУ і отримую дохід у 8 000 грн на місяць. Іноді підробляю на будівництві дач і ремонті квартир. Моя дружина Оксана – домогосподарка. Займається сім'єю. Вільний час приділяє своєму захопленню – розпис тканини технікою «батик».

У нас є дві дочки, обидві студентки денного відділення ВНЗ (бюджет). Вони тільки вчаться і не працюють, але цього року старша дочка після закінчення ВНЗ виходить на роботу.

Ми живемо в невеликій 3-кімнатній квартирі. Дачі й машини в нас немає. Є так само 2-кімнатна квартира мого брата, Козина Андрія, де він проживає зі своєю сім'єю. Ця квартира належала нашим батькам, і я маю право власності на частку. Так само є грошові заощадження в розмірі 250 000 грн, зібрані мною за всі роки життя.

Діти підросли, майже отримали освіту, житло є. Тому я хотів би вийти на пенсію й отримувати щомісячний дохід. Це можливо? Якщо так, то допоможіть мені. Як це зробити?

ФІНАНСОВИЙ КОНСУЛЬТАНТ 1. Усю відому нам інформацію про фінансового клієнта я представила у формі активів і пасивів нашого клієнта. *Аналіз активів і пасивів. Аналіз нерухомого майна.*

По-перше, обидва нерухомі майна – неліквідні. Оскільки у 3-кімнатній квартирі проживає сім'я нашого клієнта, а у 2-кімнатній квартирі – сім'я брата. Попри те, що йому належить частка власності квартири брата, цей актив не використовується (не можна продати, жити і здавати).

По-друге, усі гроші він тримає у гривнях, а це ризик інфляції, ризик однієї валюти, ризик однієї країни.

250 000 грн зберігаються в одному банку, а це ризик одного банку. До того ж розмір страхування вкладів обмежується 200 000 грн. Тобто якщо на вашому рахунку 200 000 грн або менше, то при банкрутстві банку вам виплатять усю суму повністю. Якщо більше, то тільки 200 000 грн. Це – ризик.

Ураховуючи все вищезазначене, ми пропонуємо ось що.

1. Запропонувати братові виплатити частку 2-кімнатної квартири, тобто перевести актив у гроші.

2. Грошові кошти розмістити в різній валюті і в різних банках з урахуванням розміру страхової компенсації.

3. Розглянути варіанти розміщення грошових коштів із більшою прибутковістю.

ФІНАНСОВИЙ КОНСУЛЬТАНТ 2. Аналіз доходів.

Дохід клієнта – 8 000 грн на місяць, тобто 96 000 грн на рік. Він має можливість підробляти на будівництві дач і ремонті квартир – 24 000 грн на рік. Його дружина здає свої роботи в техніці «батик» в одну з художніх галерей і має дохід 1 600 грн на місяць, тобто 19 200 грн на рік. Загальний дохід сім'ї – 139 200 грн на рік. Податки – 30 000 грн на рік. У підсумку доходи після оподаткування – 109 200 грн.

ФІНАНСОВИЙ КОНСУЛЬТАНТ 3. Аналіз витрат.

Тепер, що стосується витрат. Утримання 3-кімнатної квартири – 1 000 грн на місяць, тобто – 12 000 грн на рік. Навчання дітей безоплатне, але потрібні витрати – 1 000 грн на місяць. Разом – 12 000 грн на рік. Витрати на харчування – 3 500 грн на місяць на сім'ю, тобто 875 грн на людину. Дозвілля – 500 грн на місяць. Одяг і взуття в середньому за рік – 20 000 грн. Медичні витрати з розрахунку 400 грн на місяць на сім'ю, на рік відповідно – 4 800 грн. Інші витрати – 4 800 грн, тобто 400 грн на місяць. У підсумку витрати – 95 600 грн. У підсумку розмір заощаджень становитиме 13 600 грн на рік.

ФІНАНСОВИЙ КОНСУЛЬТАНТ 4.

Розглянувши ситуацію доходів і витрат, ми пропонуємо внести такі зміни.

1. Підвищити дохід. Знайти підробіток на 900 грн на місяць більше (або як альтернативне рішення запропонувати дружині вийти на роботу). У цьому разі дохід зростає до 120 000 грн на рік.

2. Пропонуємо скоротити витрати на одяг і взуття на 5 000 грн. Або старша дочка виходить на роботу і зможе покрити ці витрати зі своєї зарплати.

3. Пропонуємо скоротити витрати на харчування до 3 000 грн на місяць. Економія становитиме 500 грн на місяць, відповідно 36 000 грн на рік.

Звертаємо вашу увагу на те, що ми ввели невеликі зміни у витрати і доходи сім'ї, а розмір заощаджень зріс із 13 600 грн до 35 400 грн на рік!

Висновок: тримати під контролем всі доходи і свої витрати.

ФІНАНСОВИЙ КОНСУЛЬТАНТ 5.

Аналіз ситуації нашого клієнта показав, що в нього немає жодної з можливих страховок (майна, життя і здоров'я, страховки дітей). Він не бере участі ні в яких пенсійних програмах. Найбільший ризик ми бачимо в захисті майна і захисті від втрати годувальника.

Якщо трапиться пожежа, затоплять сусіди і т. д., то потрібно терміново знайти кошти на ремонт та оренду тимчасового житла. Узяти їх можна буде тільки з інвестиційного портфеля, оскільки більше нізвідки. Тоді прощай, мрія про забезпечену старість! Тому досягти своєї фінансової мети можна лише за суворого плану і чіткого його виконання.

Основним джерелом доходу сім'ї є заробітна плата нашого клієнта. Що робити, якщо наш клієнт у силу будь-яких обставин позбудеться працездатності (через нещасний випадок або захворювання), не кажучи вже про більш сумні моменти.

З цією метою ми пропонуємо на ці два важливі моменти оформити страховку. Це, звичайно ж, призведе до додаткових витрат, але в разі неприємних обставин наш клієнт може вийти з такого становища, не зачіпаючи свій інвестиційний портфель.

Але і це ще не все. Що стосується пенсії, то для її збільшення можна зробити такі кроки:

- 1) збільшити офіційну заробітну плату;
- 2) можливо, перевести накопичувальну частину пенсії у приватний пенсійний фонд.

РЕФЛЕКСІЯ

Зараз ми ще раз повернемося до поняття «бюджет».

- ◀ Що дозволяє побачити бюджет?
- ◀ Наскільки важливі заощадження?
- ◀ Як можна збільшити заощадження?

Підсумки уроку

На цьому уроці:

я дізнався _____

Плануємо власний бюджет

мені сподобалося _____

мені це стане в нагоді _____

Домашнє завдання

Скласти доповідь «Хто є добрим господарем».

Тема 5. ПРИЧИНИ І РОЛЬ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ФІНАНСОВОМУ ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Ключові питання

1. Причини виникнення боргу.
2. Чи варто робити борги? Види запозичень.
3. Управління боргом.

Цілі уроку:

- *знати, що таке «запозичення», «борг», «боргова криза», «управління боргом»;*
- *називати причини виникнення боргів;*
- *розуміти роль запозичень у фінансовому житті людини;*
- *розрізняти види запозичень;*
- *аналізувати шляхи управління боргами.*

Основні поняття

Борг – це зобов’язання, строк виконання якого настав. Здебільшого поняття боргу застосовується щодо грошей або інших активів, узятих у позику, або послуг, наданих у кредит.

Кредит – це зобов’язання надати певну суму грошей, яке надано в обмін на зобов’язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на сплату процентів з такої суми.

Позика – це передання власності однієї особи іншій для тимчасового користування на умовах повернення.

Фінансова безпека – захищеність фінансових інтересів суб’єктів господарювання на всіх рівнях фінансових відносин.

ЦЕ ЦІКАВО!

У Стародавній Греції на землі боржника кредитор установлював табличку: що в разі невиконання боргу земля перейде у власність кредитора. Ця табличка називалась іпотекою.

В Англії в XVI столітті боржника не можна було заарештовувати в його будинку, тому для того, щоб уникнути арешту за несплату боргу, боржникові слід було б не виходити з дому.

На Русі неспроможного боржника нещадно сікли на торговельній площі за великого скупчення публіки. При такому покаранні прагнули до того, щоб боржник кричав якомога голосніше для того, щоб хто-небудь з його друзів або родичів, які стояли в натовпі, перейнялися співчуттям і сплатили його борги.

В індіанців племені квакутл існує такий звичай. Якщо хто-небудь бере в борг гроші, то повинен залишити в заставу своє ім’я. Доти, доки ця людина не поверне борг, до нього будуть звертатися лише нечленороздільними звуками і підкликати жестами.

Джерело: <http://megasite.in.ua/25145-cikavi-fakti-pro-borgi-borg-groshi-ekonomika.html>.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗНАНЬ, МОТИВАЦІЯ

Українцям сьогодні доступна купівля різних товарів і послуг у кредит. Обсяг ринку споживчого кредитування з недавнього часу істотно зріс, зростатиме й далі.

З одного боку, купуючи товари у кредит, ми переплачуємо за нього, але можемо користуватися товаром відразу. Дуже зручно. Але з другого боку – за несвоєчасної сплати внесків за товар його можуть просто забрати без повернення вже виплачених грошей. Так відбувається навіть у тому разі, якщо цей товар – власне житло.

Навчання

Завдання 1. Припустімо, для купівлі машини і гаража сім'я бере пільговий кредит у розмірі 20 000 доларів строком на п'ять років під 11,6% річних. Розрахуйте щомісячний платіж за кредитом, який сім'я буде виплачувати протягом 20 років (_____). Яку суму переплатить сім'я за 20 років? _____ Визначте розмір заощаджень, якщо сім'я буде інвестувати ці самі 360 доларів на місяць, протягом 10 років під 7% річних, з урахуванням інфляції _____. Що, на вашу думку, вигідніше: жити у кредит чи інвестувати кошти?

Споживчий кредит – важливий засіб задоволення споживчих потреб населення у формі, що допомагає купувати дорогі товари тривалого користування і здійснювати плани, пов'язані зі значним вкладенням коштів ще до того, як споживач у змозі їх оплатити. За споживчого кредиту позичальниками є фізичні особи, а кредиторами – підприємства торгівлі та сфери послуг, банки, спеціальні кредитні установи.

Торговельні підприємства надають споживчий кредит у формі товарів, проданих у розстрочку, а банки – у формі короткострокових, середньострокових і довгострокових позик. За формою погашення розрізняють споживчі кредити з разовим погашенням і з розстроченням платежу. Найбільш технологічною і гнучкою формою споживчого кредиту є кредитні картки.

Завдання 2. Запишіть поняття відповідно до їхніх визначень.

_____ – форма руху грошового капіталу, що забезпечує перетворення власного капіталу кредитора в позиковий капітал позичальника.

_____ – забезпечує отримання фізичними особами готівки або предметів особистого вжитку зараз, у той час як платіж розтягнутий на певний період у майбутньому.

Існує кілька важливих життєвих принципів, сприятливих для здоров'я: принцип керманіча, принцип оптимізму, принцип «золотої середини», принцип «бери і давай».

Принцип керманіча добре продемонструвати метафорою «керманіч і пасажир» або «колода і риба» (колоду несе течія, а риба пливе, куди захоче).

Принцип оптимізму – склянкою води: наполовину повна чи наполовину порожня.

Принцип «золотої середини» – за допомогою терезів.

Принцип «бери і давай» – притчею про два моря.

Існує ще один важливий життєвий принцип – синергія (від англ. *syn* – спільна і *energy* – енергія). Синергія означає, що ціле є значно більшим, ніж сума його складових. Приклади синергії бачимо у природі, техніці, музиці, економіці тощо.

Завдання 5. Руханка «Синергія».

1. Станьте в коло. Учні присідають так, наче вони сидять на стільцях. Порахуйте вголос, скільки вони утримаються в такому положенні.

2. Станьте в коло. Поверніться направо. Учні присідають на коліна тих, хто стоїть позаду. Порахуйте вголос. Оскільки таке положення набагато зручніше, так можна сидіти набагато довше. Це приклад того, як діє принцип синергії.

Обговоріть у класі, до кого можна звернутися за допомогою в разі виникнення фінансових проблем.

Наскільки важлива в людському житті підтримка рідних, близьких, друзів, держави?

ЦЕ ЗНАТИ КОРИСНО! Як вийти з боргів

По-перше, намагайтесь сплачувати трохи більшу суму, ніж мінімальний щомісячний платіж для покриття боргу за кредитною картою чи за іншими кредитами.

По-друге, насамперед виплачуйте той борг, за який нараховуються найвищі проценти.

По-третє, контролюйте те, як ви витрачаєте гроші. Це надзвичайно важливо.

Завдання 6. Прочитайте текст. Обговоріть.

Якщо у вас є борг, то таким боргом треба управляти, тобто вживати заходів щодо його вчасного і повного погашення. Для цього потрібно ось що.

1. Визначте загальну суму боргу, який ви маєте, і встановіть пріоритети погашення боргів:

- ◀ борги, які ведуть до утворення нових боргів (кредити і позики, за які треба платити проценти);

Підсумки уроку

На цьому уроці:

я дізнався _____

мені сподобалося _____

мені це стане в нагоді _____

Домашнє завдання

Опишіть психологічні портрети боржників: випадковий боржник, транжира, шахрай.

Тема 6. МОЖЛИВОСТІ ВИБОРУ ВИДУ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ

Ключові питання

1. Світова практика: молодіжний ринок праці.
2. Ставка заробітної плати. Підприємницький дохід.
3. Альтернативна вартість навчання.
4. Чи варто жертвувати навчанням заради заробітку?

Цілі уроку:

- *знати законодавчі основи регулювання ринку праці молоді;*
- *навчитися визначати власні можливості щодо заробітку;*
- *розуміти значення інвестицій у навчання;*
- *проаналізувати місцевий ринок праці молоді;*
- *уміти розраховувати альтернативну вартість навчання.*

Основні поняття

Ринок праці – система організації найманої праці на ринкових засадах, суб'єктами якої є роботодавці, що пред'являють попит на працю, наймані працівники, що формують на цьому ринку пропозицію праці.

Заробітна плата – винагорода, обчислена, зазвичай, у грошовому вираженні, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Підприємець – людина, яка здійснює самостійну, ініціативну, ризикову, новаторську діяльність, спрямовану на виробництво товарів і надання послуг з метою одержання доходу.

Підприємницький дохід є сумою винагороди за виконані роботи, надані послуги та продані товари, в основі яких лежить підприємницька ідея.

Інвестиції в навчання включають плату за навчання в університеті, оплату різноманітних курсів, тренінгів, витрати на додаткову освіту і самоосвіту.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗНАНЬ, МОТИВАЦІЯ

Сьогодні молоде покоління прагне швидше подорослішати і стати фінансово незалежним від батьків. Причини в усіх різні: іноді бажання підзаробити виникає в підлітка, коли він бачить новеньку модель телефону або гарний одяг у вітрині магазину. А буває, що рано йти працювати підліток просто змушений: грошей, які заробляють батьки, не вистачає навіть на необхідне.

Навчання

Завдання 1. Дамо відповіді на такі важливі запитання.
Коли можна розпочинати працювати?

На яких роботах не можуть працювати неповнолітні?

Яка тривалість робочого часу становить для працівників віком:

- ◀ від 16 до 18 років – _____
 - ◀ від 15 до 16 років – _____
 - ◀ від 14 до 15 років – _____
-

Порівняймо:

У США підприємець, який найняв на роботу неповнолітнього, зобов'язаний виконувати такі умови:

- ◀ підліток не повинен працювати в той час, коли в школі йдуть уроки;
- ◀ денна зайнятість не може перевищувати 3 години у звичайний навчальний день, а на тиждень – 18 годин;
- ◀ у дні, коли у школі немає занять, наприклад у вихідні, підліток працює не більше ніж 8 годин;
- ◀ під час канікул – не більше ніж 40 годин на тиждень;
- ◀ зміна підлітка починається не раніше ніж 7-ма година ранку, а закінчується не пізніше ніж 19-та година.

Неповнолітні американці можуть виконувати такі види робіт:

- ◀ до 13 років – доставка газет, догляд за дітьми, робота в бізнесі, яким володіють або в якому зайняті батьки;
- ◀ з 14 років – офісна робота на телефоні, доставка продуктів на замовлення, робота в магазинах, на підприємствах громадського харчування (прибирання, розкладання товарів на полицях та ін.), продаж квитків у кінотеатрах.

Американські діти не завжди мають право розпоряджатися заробленими грошима. Батьки мають право забирати готівку, зароблену неповнолітнім, собі або класти їх на особовий накопичувальний рахунок до досягнення дитиною повноліття.

Завдання 2. Обговорення. На яку роботу може працевлаштуватися підліток?

Ким працювати	Що треба робити
Кур'єр	доставка документів, друкованої продукції, посилок, квітів, подарунків та іншого
Розклеювач оголошень	розклеювання паперових оголошень на вулицях у різних районах міста
Флаєрник	роздача флаєрів – невеликих карток або листівок, які інформують про якусь подію, розпродажі, спеціальні акції або культурно-масові заходи
Промоутер	реклама товарів, розказування про новинки, якість товару, пропонування пробників
Няня	догляд за дитиною, коли її батьків немає вдома
Репетитор	допомога школярам отримати знання з предметів, які ви добре знаєте
Продавець	продаж морозива, повітряних кульок, хот-догів, косметики чи іншого
Комп'ютерник	установка програмного забезпечення на комп'ютер
Копірайтер	складання оригінальних текстів на замовлення
Мийник	миття машин
Городник	прибирання присадибних ділянок
Офіціант	обслуговування відвідувачів у кафе
Прибиральник	миття підлоги, вікон, викидання сміття
Оператор на телефоні	дзвінки клієнтам з пропонуванням товарів та послуг або відповіді на телефонні дзвінки клієнтів
Секретар	друкування документів, відповіді на дзвінки, приготування чаю, кави, виконання доручень
Перекладач	переклад документів на замовлення

Відбувається обговорення учнями переваг і недоліків указаних професій. Учні діляться думками щодо власного вибору.

ЦЕ ЗНАТИ КОРИСНО!

Як знайти роботу?

Перегляньте місцеві газети з оголошеннями про тимчасову роботу, оголошення на вуличних стендах або на міських сайтах. Зверніться до старших друзів або до батьків. Можливо, у когось із знайомих або родичів знайдеться вакансія, яка здасться вам цікавою. Не бійтеся проявити ініціативу, тоді ви точно не залишитеся без заробітку.

РЕФЛЕКСІЯ

Сьогоднішній світ дає молодій людині дедалі більше можливості щодо власної реалізації, ніж ще раніше. Практика показує, що людина, яка отримала свій перший заробіток, почувається в майбутньому більш упевнено, намагається стати самостійним, більше цінує те, що дають їй батьки. Разом з тим у багатьох країнах світу підліткова праця має низку обмежень, і це не випадково. Оскільки, щоб мати високий рівень життя і для цього добре заробляти, колись потрібно отримати освіту і стати кваліфікованим спеціалістом.

Домашнє завдання

На основі вивчення пропозицій на місцеву ринку праці молоді визначте прийнятну для вас професію для роботи влітку. Аргументуйте свій вибір.

Порахуйте, скільки грошей ви могли би заробити під час канікул.

Проект (індивідуальний) «БІЛЬШЕ НАВЧАЄШСЯ – БІЛЬШЕ ЗАРОБЛЯЄШ»

Якщо корабель не знає, до якого причалу він тримає курс,
то ніякий вітер не буде йому попутним.

Сенека

Одним із найважливіших кроків у житті є вибір професії. Вибір професії – найголовніший чинник того, як складеться ваше подальше життя і як ви в ньому почуватиметеся.

Адже всім хочеться не лише заробляти гроші, а й реалізувати свій потенціал та отримувати справжнє задоволення від своєї діяльності.

Як не помилитися у виборі своєї дороги, свого майбутнього, щоб бути щасливим у праці.

Існує формула вибору професії, яка в загальному варіанті показує, як прийняти оптимальне рішення.

Хочу: бажання, цікавість, прагнення;

Можу: здібності, таланти, стан здоров'я;

Треба: стан ринку праці, соціально-економічні потреби регіону.

Зона оптимального вибору (ЗОВ).

Алгоритм професійного самовизначення

- Крок 1* Подумай, що тебе цікавить у житті, до чого ти прагнеш, чим тобі подобається займатися, що б ти хотів робити, які професії тобі подобаються, які умови праці тебе приваблюють, що ти хотів би отримувати від своєї майбутньої професії? Давши відповідь на ці питання, ти зробиш перший крок до правильного, свідомого вибору професії.
- Крок 2* Якщо ти не можеш визначити професії, які тобі подобаються, тоді уважно вивчи класифікацію професій за предметом, метою, знаряддями і умовами праці.
- Крок 3* Визнач свій професійний тип і відповідне професійне середовище, яке тобі підходить найкраще, та узгодь його з професіями, які ти визначив для себе в попередньому кроці.
- Крок 4* Вивчи свої професійні інтереси і нахили, мотиви вибору професії, скориставшись певними методиками – *Карта інтересів, ДДО, ПДО, Мотиви вибору професії*, і зістав їх з професіями, які ти визначив у попередніх кроках. Якщо там були професії, які не збіглися з твоїми інтересами і нахилами, то викресли їх зі свого списку, залишивши тільки ті, які потрібно поглиблено вивчати.
- Крок 5* Вивчи детально описи відібраних професій; поговори, якщо є можливість, з представниками цих професій і з'ясуй, у чому зміст їхньої праці, чим вони їм подобаються. Ознайомся з характером і умовами їхньої праці, поцікався, де вони отримували цю професію і які реальні можливості працевлаштування за ними. Спробуй випробувати себе в цих професіях, хоча би в змодельованих професійних ситуаціях.
- Крок 6* Склади перелік вимог, які висувають визначені тобою професії до людини, до її психофізіологічних і фізичних якостей, і запиши. Визнач, наскільки всі записані тобою вимоги важливі – можливо, є менш важливі вимоги, які, за великим рахунком, можна і не враховувати.
- Крок 7* Вивчи самого себе якомога глибше, тобто визнач свої задатки, здібності, темперамент, риси характеру, вольові якості, трудові навички (за результатами вивчення шкільних предметів і занять у гуртках, секціях тощо); визнач свій фізичний розвиток і стан здоров'я.
- Крок 8* Дізнайся в міському (районному) та обласному центрах зайнятості про професії та спеціальності, які потрібні на ринку праці сьогодні та реальне працевлаштування за спеціальностями, які ти визначив для себе, визнач бажаний рівень професійної підготовки за ними.
- Крок 9* Оціни свою відповідність вимогам кожної з професій, які ти визначив і проаналізував: чи розвинені в тебе професійні якості, чи відповідають

твої здібності, психологічні особливості, стан здоров'я вимогам професій, які ти хотів би обрати. Визнач, яка професія з усього списку найбільше тобі підходить за всіма пунктами вимог. Якщо вони, в основному, збігаються або є можливість їхнього подальшого розвитку, тоді ти – на правильному шляху. Якщо вони частково не збігаються, тоді з'ясуй, у чому причина, і розроби план самовиховання і саморозвитку потрібних для цієї професії якостей. Якщо вони, на твій погляд, повністю не збігаються, тоді тобі варто порадитись зі спеціалістом-психологом або професійним консультантом. Ураховуючи його поради, відкоригуй подальший план своїх дій.

Крок 10 Визнач, які труднощі, перешкоди, помилки можуть виникнути при досягненні твоєї професії.

Крок 11 Визнач основні практичні кроки до успіху: у якому навчальному закладі ти можеш отримати професійну освіту, як розвивати в собі професійно важливі якості, як можна отримати практичний досвід роботи за «своєю» спеціальністю (займатись у відповідних гуртках, секціях, МАН тощо), як підвищити свою професійну майстерність і конкурентоспроможність на ринку праці.

Крок 12 Перед тим, як прийняти остаточне рішення, не забудь порадитися також із батьками, рідними, друзями, учителями, психологом, профконсультантом та іншими дорослими, які добре знають тебе.

Зробивши остаточний вибір, розроби план самопідготовки до зустрічі з майбутньою професією, включаючи вибір навчального закладу. Не відступай перед труднощами, будь наполегливий у досягненні поставленої мети.

Використовуючи заданий алгоритм і дані інформаційного ресурсу місцевого центру зайнятості, учні обирають одну чи кілька професій.

Далі відбувається обговорення щодо того, що люди з фаховою освітою мають більший шанс влаштуватися на кращу роботу і мати більші статки.

Обговоріть інші критерії вибору роботи: *трудова династія, поради друзів, реклама тощо.*

Підсумки уроку

На цьому уроці:

я дізнався _____

мені сподобалося _____

мені це стане в нагоді _____

Домашнє завдання

Бесіда з батьками про те, як вони обирали професію.

РОЗДІЛ II

Я – КЛІЄНТ БАНКУ

Тема 7. ЯК ПРАЦЮЄ СУЧАСНИЙ БАНК

Ключові питання

1. Банк – комерційна фінансова установа.
2. Звідки у банку беруться гроші?
3. Відкриття рахунків у банках України.
4. Критерії надійності банківської установи.
5. Рейтинг банків України.

Цілі уроку:

- *знати*, що таке «банк», «банківська система», «банківський рахунок»;
- *визначати джерела банківського прибутку*;
- *розуміти значення банківської системи в житті сучасної людини*.

Основні поняття

Банк (від італ. *Banco* – лава) – це кредитно-фінансова установа, яка здійснює грошові розрахунки, акумулює грошові кошти та інші цінності, надає кредити і здійснює послуги за фінансовими операціями.

Банківська система – це сукупність різних видів національних банків і кредитних установ, що діють у рамках загального грошово-кредитного механізму. Включає центральний банк, мережу комерційних банків та інших кредитно-розрахункових центрів.

Прибуток банку – це перевищення доходів банку над витратами. Він формується в результаті здійснення кредитних, розрахункових, грошових операцій та інших видів діяльності банку.

Рейтинг банку – позиція банку на ринку залежно від певних параметрів і показників діяльності, фінансового стану, виконання економічних нормативів, вимог законодавства тощо. Визначення рейтингу є одним із методів аналізу, який дозволяє одержати комплексну оцінку фінансового стану банків і порівняти їх між собою.

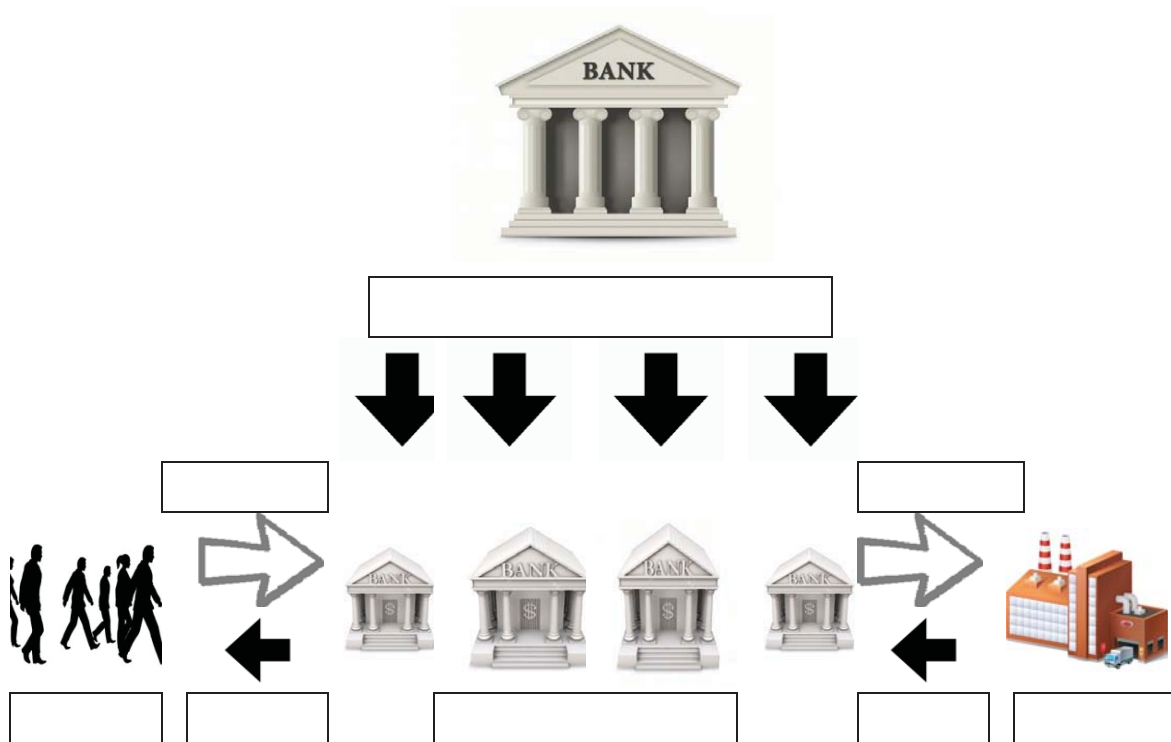
Актуалізація знань, мотивація

Чи були ви в банку? _____

Чи можете пригадати назву банку і з якою метою був здійснений візит? _____

Навчання

Завдання 1. Заповніть схему, використавши наведені слова.

Впишіть слова у відповідні незаповнені клітинки на рисунку.

Депозити	кредити	банки	вкладники
позичальники	проценти (2)	Національний банк України	

Завдання 2. Дайте відповідь на питання:

Який процент більший – за користування кредитом чи отримані за вкладками? Чому?

Завдання 3. Розв'яжіть задачу.

Банк залучив від вкладників депозитів терміном на один рік на суму 1 000 000 під 23% річних. Згодом він видав ці залучені кошти (1 млн грн) позичальникам у формі кредитів терміном на один рік під 27% .

Підсумки уроку

На цьому уроці:
я дізнався _____

мені сподобалося _____

мені це стане в нагоді _____

Домашнє завдання

Використовуючи різні інформаційні джерела, складіть перелік найбільших банків України.

Тема 8. ІЗ СКАРБНИЧКИ – НА БАНКІВСЬКУ КАРТКУ

Ключові питання

1. Депозити.
2. Відкриття і ведення заощаджувального рахунку.
3. Картковий рахунок.
4. Робимо накопичення. Способи накопичення грошей.

Цілі уроку:

- *знати, що таке «депозит», «банківська картка»;*
- *визначати способи накопичення;*
- *розрізняти накопичувальний і кредитний рахунки;*
- *уміти робити заощадження.*

Основні поняття

Депозит – грошові кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті, які банк прийняв від вкладника на договірних засадах на визначений строк зберігання, і підлягають виплаті вкладникові відповідно до законодавства України та умов договору.

Банківська платіжна картка – це платіжний засіб, що є особливим видом банківських розрахункових документів і призначений для оплати купівлі товарів чи послуг, оплати інших зобов'язань та отримувати готівкові кошти з власного банківського рахунку або рахунків.

Картковий рахунок – це поточний рахунок, на якому враховуються операції з платіжними картками. Такий рахунок банк відкриває на підставі письмового договору, яким також визначається порядок надання та використання платіжної картки. За допомогою платіжної картки її власник може здійснювати розрахунки при оплаті товарів (робіт, послуг), які купує, а також одержувати готівкові кошти з рахунку (у банкоматі, у касі банку).

Актуалізація знань, мотивація

Завдання 1. Заповніть пропущені слова в наведеному визначенні.

Депозит (вклад) – це _____ в готівковій або в безготівковій формі, у валюті України або в _____ валюті, які розміщені _____ банку на їхніх іменних _____ у банку на основі укладеного _____ на визначений _____ зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті _____ відповідно до законодавства України та умов _____.

Вид пластикових карток	Їх особливості
Пенсійна картка	
Зарплатна картка	
Депозитка картка	
Інтернет-картка	
Приватна картка	

Завдання 5. Питання для обговорення у класі.

Які відмінності між дебетовими і кредитними картками? (запишіть правильну відповідь).

Завдання 6. Прочитайте умови користування кожною картою і визначте, яка в ній закладена платіжна схема.

Банк «Успіх» пропонує своїм клієнтам платіжні карти з трьома різними платіжними схемами: дебетова, дебетово-кредитна і кредитна.

1. *Платіжна картка «Універсальна»*. Призначена як для накопичення власних коштів, так і для користування кредитними коштами банку. Якщо вам бракує власних коштів для розрахунку за товари чи послуги, ви можете скористатись кредитним лімітом, який становить 5 000 грн. Протягом перших 55 днів ви можете користуватися кредитом безоплатно. Тобто погасивши заборгованість протягом цього періоду, ви не будете платити за користування ніяких відсотків. Для цього потрібно погасити кредит до 25-го числа місяця, наступним за тим, у якому ви скористалися кредитними коштами. У разі, якщо залишок особистих коштів на картці перевищує 100 гривень, то вам буде нараховано додатковий дохід (10% річних) _____.

2. *Платіжна картка «Прибуткова»*. Ви можете покласти власні кошти на рахунок і використовувати її для розрахунку за товари і послуги в усіх торговельних точках. На залишок коштів, який є на вашому картковому рахунку, нараховуються 7% річних _____.

3. *Платіжна картка «Оптимальна»*. Це платіжна картка з пільговим періодом 20 днів і максимальною сумою кредиту до 300% від вашої середньомісячної заробітної плати. Для оформлення слід звернутися до відділення, де обслуговується ваша зарплатна картка All Inclusive, і підписати відповідний договір. Щомісяця треба **сплачувати лише 10%** заборгованості за кредитом. Після сплати заборгованості за кредитом ним можна скористатися знову, і так необмежену кількість разів _____.

РЕФЛЕКСІЯ

Як трактувати прислів'я «**Розумний господар не кладе всі яйця в один кошик**» із позиції вкладення коштів у банк на депозит?

Підсумки уроку

На цьому уроці:

я дізнався _____

мені сподобалося _____

мені це стане в нагоді _____

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Складіть власний список випадків, у яких ви швидше за все скористаєтеся кредитною карткою.

Практична робота 2. ОБИРАЄМО ВИГІДНИЙ ВАРІАНТ БАНКІВСЬКОГО ВКЛАДУ

Перш за все слід розділити клас на чотири групи. Кожній групі видати листок із завданням.

Завдання «Заощаджуємо на купівлю планшета».

На День народження ви отримали від родичів у подарунок 2 000 грн. Однак цієї суми недостатньо, щоб здійснити купівлю планшета про який ви давно мрієте і який коштує 3 700 грн. Ви також отримуете кишенькові гроші від батьків у сумі 70 грн на тиждень, які можна заощаджувати і докласти до купівлі планшета. Причому продавець у магазині попередив, що цю модель планшета завезено ще за старим курсом і після нового року (це через шість місяців) магазин завозитиме вже новіші моделі і перегляне ціни в бік підняття.

Батьки порадили вам покласти гроші на депозит. У вас є на вибір три банки і кілька варіантів депозитів. Який ви оберете? Обґрунтуйте, чому, і поррахуйте суму, яку ви заощадите.

Банк «Альфа». Один із найбільших банків у країні з великою кількістю відділень, який обслуговує багато вітчизняних підприємств.

Банк «Гамма». Середній банк за розмірами активів і кількістю клієнтів. В Інтернеті ви знайшли тільки позитивні відгуки про цей банк.

Банк «Бета». Середній банк за розмірами активів і кількістю клієнтів. В Інтернеті ви знайшли багато як позитивних, так і негативних відгуків про цей банк.

Депозитні пропозиції банку «Альфа».

Термін депозиту	Відсоткова ставка		Умови нарахування процентів
	грн	дол. США	
1 місяць	12	3	Проценти виплачуються в кінці терміну
3 місяці	14	4	Грошовий вклад із капіталізацією процентів і можливістю поповнення. Нараховані на вклад проценти щомісяця зараховуються на поповнення вкладу як внесок. Мінімальний розмір вкладу – 1 000 грн. Мінімальна сума поповнення – 500 грн.
6 місяці	16	6	Грошовий вклад із капіталізацією процентів і можливістю поповнення. Нараховані на вклад проценти щомісяця зараховуються на поповнення вкладу як внесок. Мінімальний розмір вкладу – 1 000 грн. Мінімальна сума поповнення – 500 грн.

Термін депозиту	Відсоткова ставка		Умови нарахування процентів
	грн	дол. США	
1 рік	22	8	Грошовий вклад із капіталізацією процентів без можливості поповнення. Нараховані на вклад проценти щомісяця зараховуються на поповнення вкладу як внесок. Мінімальний розмір вкладу – 1000 грн. Мінімальна сума поповнення – 500 грн.

Депозитні пропозиції банку «Гамма»

Термін депозиту	Відсоткова ставка		Умови нарахування процентів
	грн	дол. США	
3 місяці	21	5	Грошовий вклад із щомісячною виплатою процентів і можливістю поповнення. Мінімальний розмір вкладу – 2 000 грн. Мінімальна сума поповнення – 200 грн.
6 місяці	24	7,5	Грошовий вклад з капіталізацією процентів і можливістю поповнення. Нараховані на вклад проценти щомісяця зараховуються на поповнення вкладу як внесок. Мінімальний розмір вкладу – 2 000 грн. Мінімальна сума поповнення – 200 грн.
1 рік	25	8	Грошовий вклад із капіталізацією процентів і можливістю поповнення. Нараховані на вклад проценти щомісяця зараховуються на поповнення вкладу як внесок. Мінімальний розмір вкладу – 2 000 грн. Мінімальна сума поповнення – 200 грн.

Депозитні пропозиції банку «Бета»

Термін депозиту	Відсоткова ставка		Умови нарахування процентів
	грн	дол. США	
1 місяць	24	5	Мінімальний розмір вкладу – 200 грн. З можливістю пролонгації вкладу.
6 місяці	26	7,5	Грошовий вклад із капіталізацією процентів і можливістю поповнення. Нараховані на вклад проценти щомісяця зараховуються на поповнення вкладу як внесок. Мінімальний розмір вкладу – 200 грн. Мінімальна сума поповнення – 200 грн.
1 рік	28	8	Грошовий вклад із капіталізацією процентів і можливістю поповнення. Нараховані на вклад проценти щомісяця зараховуються на поповнення вкладу як внесок. Мінімальний розмір вкладу – 200 грн. Мінімальна сума поповнення – 200 грн.

Тема 9. КРЕДИТИ, КРЕДИТНА ІСТОРІЯ ТА ЇЇ ФОРМУВАННЯ

Ключові питання

1. Кредити. Види кредитів.
2. Кредитна історія.
3. Механізм вибору і погашення кредиту.

Цілі уроку:

- *знати, що таке «кредит»;*
- *називати різні види кредитів;*
- *розуміти значення кредитної історії як запоруки фінансової довіри до споживача;*
- *уміти визначати вигідність кредиту і можливості людини щодо його погашення.*

Основні поняття

Кредит – це позика у грошовій або натуральній формі, яка надається на умовах повернення із сплатою відсотків за користування однією юридичною чи фізичною особою іншої.

Споживчий кредит – це кредит, що надається населенню шляхом відстрочення платежу за товари довготермінового користування, на закупівлю худоби, будівництво житла, садових будиночків та інші види послуг.

Іпотечний кредит – це особливий вид економічних відносин з приводу надання кредитів під заставу нерухомого майна.

Кредитна історія – це інформація щодо кредитів особи і дисципліни їх погашення, яку Українське бюро кредитних історій отримує від партнерів бюро: банків, страхових і лізингових компаній, кредитних спілок та інших фінансових інститутів.

Актуалізація знань, мотивація

«Навіть найменший кредит може обернутися великою халепою!!!»

Як ви розумієте цю фразу? У чому може виявитись «халепа»?

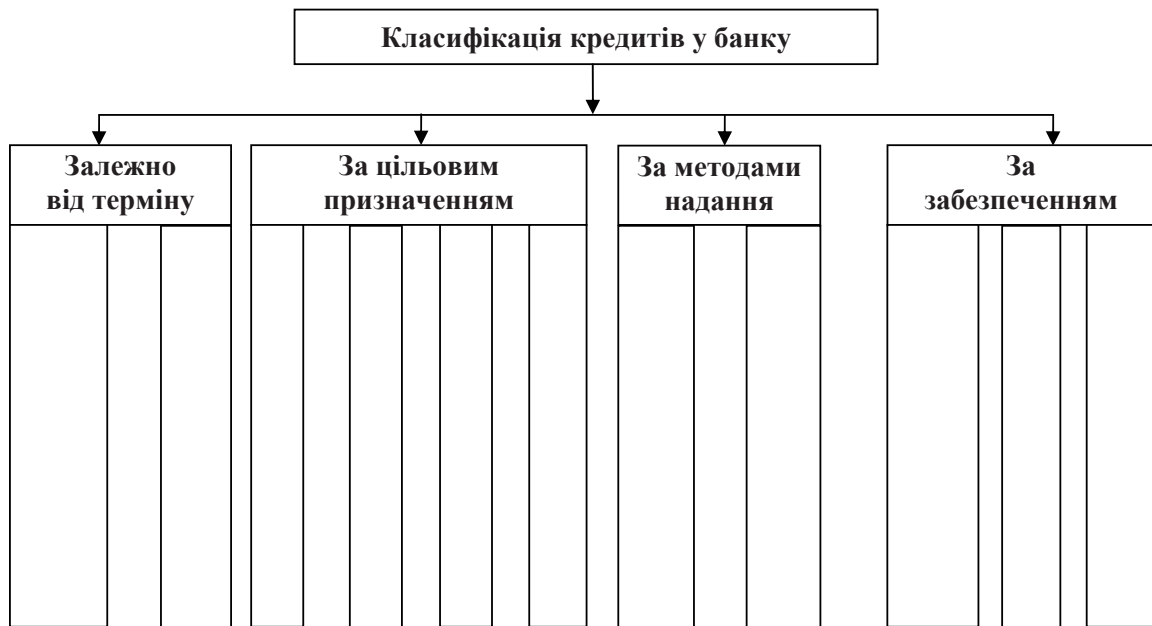
Завдання 1. Вставте пропущені слова.

1. Основним джерелом банківського кредиту є кошти, залучені банком від _____.
2. Процент за кредитом, який пропонує банк, має бути _____ від процента за депозитом у цьому банку.

3. Позичковий процент, який позичальник виплачує банку за тимчасове користування позикою, – це _____.
4. Щоб отримати в банку кредит, позичальник і банк підписують _____.
5. Процес здійснення позичальником платежів за кредитом називається _____.

Завдання 2. Заповніть рисунок, вставивши відповідні слова з таблиці.

Учитель пропонує учням більш детально розглянути класифікацію щодо цільового призначення кредиту, обговорити і виконати завдання 3 з робочого зошита.

Довгострокові кредити	Кредити на виробничі цілі	Кредити на інвестиційні цілі
Кредити на споживчі цілі	Разові кредити	Кредитна лінія
Коротко- і середньострокові кредити	Кредити, забезпечені нерухомістю	Кредити, забезпечені заставою
Гарантовані кредити	Іпотечні кредити	

Завдання 3. Впишіть відповідь.

- ⚡ Кредит на купівлю мобільного телефону – це _____.
- ⚡ Кредит на купівлю підприємством вантажного автомобіля для перевезення продукції – це _____.
- ⚡ Кредит на купівлю квартири – це _____.
- ⚡ Кредит на будівництво нової фабрики – це _____.

Завдання 4. Що з переліченого може позитивно вплинути на створення кредитної історії позичальника?

Заповніть таблицю, поставивши відповідь ТАК або НІ.

Коли клієнт банку:	Відповідь (так / ні)
Своєчасно погашає кредитну заборгованість	
Погашає кредити завчасу (до закінчення терміну договору)	
Бере один кредит, щоб погасити вчасно інший	
Ніколи не бере кредитів	
Сумлінно сплачує санкції та штрафи, нараховані через прострочення кредитних платежів позичальником	

Завдання 5. Питання для обговорення у класі.

Які існують загрози (небезпеки) при виборі кредиту?

Перерахуйте їх:

1) _____

2) _____

3) _____

4) _____

5) _____

6) _____

Завдання 6. Розв'яжіть задачу.

Для купівлі телефону вам бракує ще 1 700 грн. Ви звернулись у банк, щоб отримати цю суму в кредит на рік. Менеджер банку поінформував вас про умови кредиту:

- процентна ставка за кредитом – 24% річних;
- одноразова комісія за розгляд заявки і отримання вашої кредитної історії – 55 грн;
- страховка телефону, який ви придбаєте, – 200 грн;
- щомісячна комісія за ваше обслуговування в банку – 0,25% від суми кредиту.

Тож яка ефективна процентна ставка за таким кредитом?

Крок 1. Порахуйте фактичну суму, яку ви заплатите банкові за рік.

Крок 2. Порахуйте фактичну процентну ставку (фактичну суму ваших витрат за кредитом поділити на суму кредиту).

Відповідь: _____

Підсумки уроку

На цьому уроці:
я дізнався _____

мені сподобалося _____

мені це стане в нагоді _____

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Використовуючи додаткові джерела інформації, порівняйте умови надання споживчого кредиту трьох банків України. Підготуйте презентацію.

Практична робота 3

ВИБІР НАЙКРАЩОГО ВАРІАНТА ПРИДБАННЯ КОМП'ЮТЕРА У КРЕДИТ

Ви вже впродовж півроку заощаджуєте на новий комп'ютер. Назбирали 3 000 грн. Потрібно ще 3 000 грн. Друзі порадили звернутись у банк і взяти решту суму у кредит. Ви хочете взяти споживчий кредит на рік часу.

Ураховуючи інформацію останнього уроку та виконані в робочому зошиті завдання, складіть список запитань, які варто задати менеджеру банку, щоб не потрапити в халепу і розібратися з усіма умовами кредиту.

№ запитання	Позичальник

Підготовлені запитання ви матимете нагоду поставити працівникові банку в ході екскурсії до банку (філії банку), яку організуємо на наступному уроці.

РОЗДІЛ ІІІ

ШЛЯХИ ДОСЯГНЕННЯ ФІНАНСОВОГО УСПІХУ

Тема 10. ПІДПРИЄМНИЦТВО – ВІДПОВІДАЛЬНА ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Ключові питання

1. Сутність підприємницької діяльності та їхні характерні риси.
2. Соціальне і фінансове підприємництво.
3. Ознаки підприємницької діяльності.

Цілі уроку:

- розуміти значення поняття «підприємницька діяльність»;
- називати джерела прибутку підприємця;
- розуміти роль підприємницької діяльності в житті суспільства.

Основні поняття

Підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність із метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. Підприємці – це люди, які займаються підприємництвом.

Прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Актуалізація знань, мотивація

Перегляд відеофільму про економіку.

Питання: З чого складається економіка?

Навчання

Завдання 1. З'єднайте стрілками види підприємництва з їхніми характерними особливостями. У третій колонці запишіть власні приклади.

Вид підприємництва		Суть підприємницької діяльності	Приклади
1. Виробниче підприємництво		вид підприємницької діяльності, спрямований на виробництво продукції, послуг, інформації тощо, які підлягають реалізації споживачам	<i>Заводи, фабрики, перукарні, видавництва</i>
2. Комерційне підприємництво		вид підприємницької діяльності, спрямований на здійснення торговельно-обмінних операцій у формі угоди з купівлі-продажу або перепродажу товарів і послуг	<i>Супермаркети, гуртівні, роздрібні магазини, кіоски</i>
3. Фінансово-кредитне підприємництво		вид підприємницької діяльності, спрямований на залучення капіталу у формі різних грошових коштів (грошей, валюти, цінних паперів) та їх перепродаж за ціною, вищою від купівельної	<i>Банки, кредитні спілки, пункти обміну валют тощо</i>

Завдання 2. Питання для обговорення у класі:

– Чому люди починають займатись підприємницькою діяльністю?

– А чи можуть підприємства мати першочергово мету не отримання прибутку, а допомогу іншим людям?

Завдання 3. Інтерактивна вправа (робота у групах).

Приклади:

Чим займається підприємство	Кому допомагає

Обговорення інтерактивної вправи.

1. Що найважливіше в соціальному підприємстві?

2. Чи передбачає соціальне підприємництво отримання прибутку?

3. Чи матиме такий вид підприємницької діяльності розвиток в Україні? _____

Завдання 4. Поміркуймо, які потрібні риси людині, щоб займатися підприємницькою діяльністю?

Підсумки уроку

На цьому уроці:
я дізнався _____

мені сподобалося _____

мені це стане в нагоді _____

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Наведіть приклади підприємницької діяльності, які ви знаєте у своєму населеному пункті.

Тема 11. ІНВЕСТОР. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Ключові питання

1. Інвестиції та інвестиційна діяльність.
2. Правила інвестування.
3. Історії фінансового успіху.

Цілі уроку:

- *розуміти значення поняття «інвестиції»;*
- *розповідати про успішні інвестиційні проекти;*
- *розуміти значення інвестицій для економічного розвитку країни.*

Основні поняття

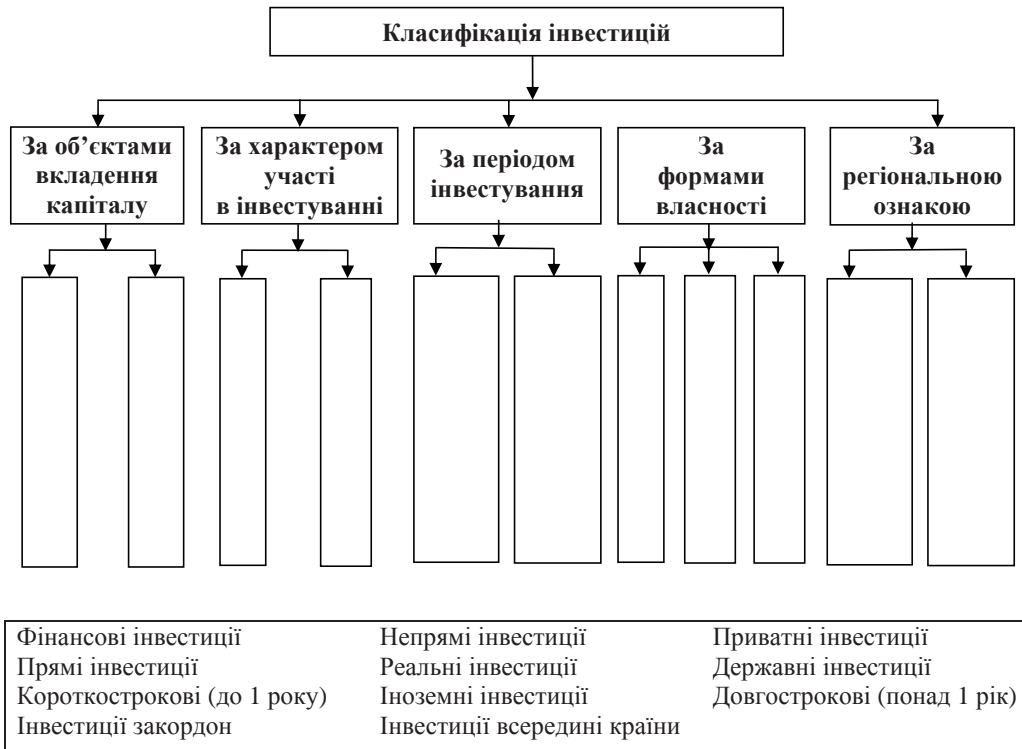
Інвестиції – це довгострокові вкладення капіталу в підприємницьку діяльність з метою одержання певного доходу (прибутку).

Дохід – це гроші або матеріальні цінності, одержувані державою, юридичною і фізичною особою внаслідок якої-небудь діяльності (виробничої, комерційної, посередницької і т. ін.).

Інвестор – це людина чи комерційна установа, яка вкладає гроші та/або інші активи з метою їхнього збереження і примноження.

Актуалізація знань, мотивація

Завдання 1. Заповніть схему, в якій наведено різні класифікації інвестицій, вставивши відповідні слова.

Завдання 2. Обговорення у групі.

Чому важливі інвестиції в економіку? Що заважає їх залученню?

Завдання 3. Придумайте найбільш вдалі заголовки до правил інвестування, які описані в таблиці.

Заголовок	
Правило 1.	Інвесторові, що б стати досвідченим і успішним, на першому етапі потрібно вивчити основні поняття і терміни ринку інвестицій, вивчити всілякі види і варіанти інвестування. Не можна інвестувати в те, про що у вас немає чіткого розуміння. Запитуйте думки професіоналів (серед знайомих, на форумах), що мають досвід успішного вкладення грошей. Але будьте уважні, слухаючи поради, щоб не потрапити під маніпулятивний вплив. У людей, які вас консультують, можуть бути свої інтереси, і вони можуть бути не на вашу користь.
Заголовок	
Правило 2.	Правило інвестування передбачає наявність заначки на «чорний день». Не зважаючи на те, яку суму ви готові інвестувати (нехай навіть якщо це будуть інвестиції в нерухомість), у вас завжди повинні залишатися гроші на задоволення базових потреб (харчування, оплата комунальних послуг, охорони здоров'я, навчання і т. д.) вашої родини щонайменше на кілька місяців, на випадок надзвичайних обставин – це дуже розумний крок.
Заголовок	
Правило 3.	Немає нічого гіршого, ніж бути чийось боржником, особливо коли ти порядна людина. Інвестуючи позиковий капітал, ви ризикуєте подвійно, тому що втративши його, вам доведеться ще шукати гроші, що б повернути борг кредиторю. Інше питання, якщо у вас є звідки повертати, але тоді навіть вам кредитні гроші?
Заголовок	
Правило 4.	Якщо хто-небудь вмовляє вас якнайшвидше вкласти гроші і обіцяє великі відсотки – ніколи не погоджуйтеся, перше оцініть усі обставини. Інвесторові слід завжди пам'ятати, що подібні обіцянки рідко обіцяють вигоду (згадайте казку «Буратіно»), і ви, напевно, позбудетеся своїх грошей. У ситуаціях, коли мало часу для обдумування всіх аспектів вкладення, навіть професіонали можуть помилитися, прийнявши неправильне рішення.

Заголовок	
Правило 5.	Інвестори називають це словом «диверсифікація». Вона потрібна для того, щоб не втратити всі кошти за один раз. Це можна пояснити на прикладі з депозитами, коли, приймаючи рішення куди вкласти гроші, вкладник розподіляє суму депозиту і кладе її в кілька банків. Адже ймовірність того, що всі банки відразу «луснуть», менша, ніж вірогідність того, що це зробить один.
Заголовок	
Правило 6.	Найгірший план – це відсутність плану. Інвестор без стратегії – це вже не інвестор, а азартний гравець. У вас обов'язково повинен бути план дій (бажано зафіксований на папері) для будь-якої можливої ситуації. При цьому ви беззастережно повинні його дотримуватися, а коригування вносити тільки ґрунтовно все обдумавши. Зміна стратегії «на ходу» або під час прийняття інвестиційних рішень часто викликана різними емоціями чи азартністю інвестора може завдати значних збитків усій інвестиційній діяльності.
Заголовок	
Правило 7.	Будь-які інвестиції пов'язані з ризиком, і що більше передбачуваний дохід, то вищий ризик. Але також і очевидний факт – зберігання грошей під подушкою – теж ризик, у зв'язку з інфляцією вони можуть знецінитися. Як пише у своїх книгах Роберт Кіосакі, «у сьогоднішньому розумінні ризик – це перш за все бездіяльність». Водночас є така приказка: «Чекайте кращого і готуйтеся до гіршого», так от розумний інвестор завжди повинен знати, скільки він може заробити і скільки при цьому втратити, щоб залишитися «на плаву».

РЕФЛЕКСІЯ

Як ви розумієте вислів «Інвестуй у себе»?

Учителеві варто наголосити на тому, що інвестувати можна в зовнішність, уміння і навички, здоров'я.

Підсумки уроку

На цьому уроці:

я дізнався _____

мені сподобалося _____

мені це стане в нагоді _____

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Запропонуйте приклади інвестицій власних заощаджень. Вкажіть переваги чи недоліки цих видів інвестування.

Матеріали до практичної роботи 4. УСТАНОВЛЕННЯ ВЛАСНИХ ФІНАНСОВИХ ЦІЛЕЙ

Ознайомтесь з історіями багатих людей та їхнього бізнесу і виберіть основні спільні риси, що стали запорукою їхнього фінансового успіху.

Учитель наголошує: основне, що об'єднує ці всі історії успішного бізнесу, – це хороша ідея, бажання щось змінити, а також наполегливість і вміння цю ідею реалізувати.

Одними з найбагатших людей Англії стали **брати Ганс і Гед Раузінг**, власники імперії з упакування харчових продуктів. Компанію «Тетра Лавар Групп» заснував їхній батько **Рубенс Раузінг**, підгледівши, як дружина начиняє ковбасу. Це й нашттовхнуло його на ідею: продавати напої у звичних нам сьогодні картонних коробках.

Інгвар Кампрад – творець шведського меблевого концерну «ІКЕА». Король диванів заробив свої 10 з хвостиком мільярдів на скромності і простоті. Будучи сімнадцяти років від роду, син фермера заснував фірму «ІКЕА», яка торгувала невігадливими і недорогими розбірними меблями. А ідея щодо таких меблів зародилась у нього з власного досвіду, коли придбавши диван у магазині, він просто не зміг його занести до своєї маленької студентської квартири. Сьогодні Інгварові належать 163 магазини і 33 фабрики, розкидані по всьому світу.

На простоті і дешевизні побудував бізнес «король роздрібної торгівлі ХХ століття» Сем Уолтон. Отримавши кредит на 20 тисяч доларів від тестя, Сем відкрив невеликий магазинчик. Після чого відправився за ідеями до конкурентів. В одному шопі він видивився систему самообслуговування, в іншому йому сподобалися стелажі. Перший супермаркет Уолтон побудував на околиці міста. З тих пір великі магазини у спальних районах, де податки нижчі, а земля дешевша, стали ноу-хау Сема. Коли 1992 року батько-засновник помер, оборот торгової мережі **Wall-Mart** становив 50 мільярдів доларів. Зараз п'ятеро спадкоємців Уолтона входять до десятки найбагатших людей планети.

Ешлі Куоллс і whateverlife.com

Ешлі Куоллс із Лінкольн-Парку (штат Мічиган) 2004 року, у віці 14 років, заради розваги створила сайт WhateverLife.com, витративши кілька десятків доларів на хостинг і купівлю домена. Дівчина викладала у відкритий доступ створені нею теми для популярного тоді MySpace, інструкції з роботи з HTML та інші штуки, корисні тим, хто хоче якось прикрасити свою сторінку в Інтернеті, але не вміє. Метелики, іскристі сердечка, цитати про любов і самотність з пісень молодіжних кумирів і рожевий фон притягли на сайт таких же дівчаток-підлітків, а Ешлі почала заробляти на рекламі. У першому чеку, який вона отримала, значилася сума 2 700 доларів, потім вона заробила 5 000 дол., потім – 10 000 дол. Через три роки після запуску сайту, 2007-го, Ешлі заробила перший мільйон.

Найзаможніші люди Німеччини – це **брати Карл і Тео Альбрехти**, власники мережі дешевих супермаркетів Aldi. У списку світових мільярдерів вони на третьому місці. Їхній батько згубив здоров'я на шахті. Мати, щоб витягнути сім'ю з убогості, позичивши грошей у сусідів, відкрила маленьку крамничку. Заманювати клієнтів Альбрехти почали дешевим маслом, яке продавали собі у збиток. Зате вони не витрачалися на рекламу й оформлення вітрин: товари лежали в коробках на підлозі, а народ юрбами поспішав у недорогий магазинчик. Через якихось 10 років у Альбрехтів було 30 магазинів, а ще через сім – триста. У 1962-му з'явився перший супермаркет «Albrecht Discount» (скорочено Aldi).

Чинники фінансового успіху:

1 _____

2 _____

3 _____

Запропонуйте власні фінансові ініціативи, які ви б ви захотіли реалізувати в майбутньому.

Навчальне видання

ТКАЧЕНКО Наталія Володимирівна, ДОВГАНЬ Андрій Іванович,
ЧАСНІКОВА Олена Володимирівна, РЯБОВА Олена Борисівна,
ЛАПШКО Зоряна Ярославівна, ЗАБУГА Наталія Іванівна

ПРИКЛАДНІ ФІНАНСИ

8 клас

Робочий зошит учня

*За загальною редакцією
доктора економічних наук, професора Т. С. Смовженко*

Редактор	О. П. Яремчук
Технічний редактор	І. В. Мазінг
Комп'ютерне складання	М. П. Спудай
Коректор	О. П. Яремчук
Дизайн обкладинки	Д. Ю. Іщенко

Підписано до друку 26.06.2015. Формат 60 × 84^{1/8}.
Обл.-вид. арк. 2,5. Умовн. друк. арк. 7,9. Зам. № 1346.

Державний вищий навчальний заклад «Університет банківської справи».
04070 м. Київ, вул. Андріївська, 1.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 5033 від 29.12.2015.

